

Анкета

Інформація, запитана Європейською комісією до Уряду України для підготовки Висновку щодо заявки України на членство в Європейському Союзі

Частина I (Політичні та економічні критерії)

181. Які повноваження має НІПЛ / інституція Омбудсмена у сфері прав людини та які рекомендації вона може надавати? Чи має ця інституція спеціальні повноваження щодо прав жінок, прав дітей, прав літніх людей, прав людей з інвалідністю, прав ЛГБТІК або захисту меншин (включаючи етнічні, расові або релігійні меншини)? Чи може НІПЛ / інституція Омбудсмена мати повноваження щодо розслідування? Чи може НІПЛ/Омбудсмен діяти ex officio?

- Ми можемо підтвердити, що Уповноважений з прав людини Верховної Ради України має повноваження щодо захисту прав ЛГБТІК людей і активно ними користується.

184. Чи проходять поліцейські, працівники пенітенціарної служби, прикордонники та інші правоохоронці навчання з прав людини, зокрема навчання з прав жінок, прав дитини, прав літніх людей, прав людей з інвалідністю, осіб, які належать до меншин, ЛГБТІК осіб?

- Теоретично, так, відповідні питання мають бути присутні у курсах підготовки правоохоронців, однак на практиці цим питанням приділяється мало уваги, особливо щодо ЛГБТІК осіб.

191. Які дії були вжиті для забезпечення ефективного розслідування всіх заяв про жорстоке поводження та посилення служб внутрішнього контролю, які розглядають такі звинувачення, включаючи справи стосовно жінок, дітей, ЛГБТІК, осіб з інвалідністю та представників меншин?

- Нам невідомо про ефективне розслідування та покарання винних правоохоронців у випадках порушення прав ЛГБТІК осіб.

198. Розкажіть, яким чином право на шлюб та право на створення сім'ї захищені національним законодавством, включаючи партнерства, відкриті для одностатевих пар.

- Українське законодавство не передбачає жодної форми правового визнання одностатевих сімейних пар і містить положення, які прямо дискримінують одностатеві сімейні пари навіть порівняно з неодруженими різностатевими парами. Одностатеві сімейні партнери не визнаються членами сім'ї і не мають відповідних прав.

226. Які існують законодавчі та політичні інструменти для запобігання та боротьби з дискримінацією за ознаками приналежності до національної меншини, етнічного чи соціального походження, статі, ґендеру, раси, кольору шкіри, генетичних особливостей, мови, релігії або віри, політичних чи будь-яких інших переконань, власності, народження, інвалідності, віку або сексуальної орієнтації? Чи було ухвалено загальний антидискримінаційний закон і коли? Чи існує загальна стратегія боротьби з дискримінацією?

- Загальний антидискримінаційний закон було ухвалено у 2012 році, однак, попри численні рекомендації міжнародних і правозахисних організацій, сексуальна орієнтація та ґендерна ідентичність досі не включені до списку захищених ознак. Питання боротьби з дискримінацією були включені у Плани дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на періоди до 2020 року та 2021-2023 років, однак їх переважна частина залишилася невиконаною. Зокрема, сексуальна орієнтація та ґендерна ідентичність не були внесені до списку захищених ознак у законі «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та не були ухвалені поправки до Кримінального кодексу щодо криміналізації злочинів ненависті за цими ознаками.

234. Чи забезпечує Україна юридично та на практиці дотримання принципу недискримінації за ознакою сексуальної орієнтації?

- Дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації прямим чином заборонена лише у сфері зайнятості. Нам відомо про єдиний випадок, коли постраждала від такої дискримінації особа звернулася до суду за захистом своїх прав, але суди першої та апеляційної інстанції відмовили їй у

позові за сумнівним формальним приводом. В інших сферах життєдіяльності випадків судових позовів через дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації не було, але постраждали інколи зверталися за захистом своїх порушених прав до керівництва відповідних закладів / установ. У більшості випадків такі звернення не мали успіху.

235. Чи є якісь законодавчі заходи щодо гендерної ідентичності? Чи існує юридичне визнання статі? Якщо так, то які положення застосовуються для законної зміни статі в документах, що посвідчують особу?

- В Україні існує офіційна процедура зміни (корекції) статі, вказаній у документах трансгендерних осіб. Зміни до порядку зміни (корекції) статі, внесені у 2016 році, прибрали переважну більшість необґрунтованих обмежень та складнощів, які існували до цього. Наразі така процедура, в цілому, відповідає сучасним стандартам у цій сфері. Зміна статі в документах, що посвідчують особу, здійснюється після встановлення у неї діагнозів «транссексуалізм» і «гендерна дисфорія» лікарями лікувально-консультативної комісії центру первинної медико-санітарної допомоги. Обсяг потрібного медичного втручання визначається самим пацієнтом.

236. Чи вжила Україна заходів, передбачених Рекомендацією СМ/Rec(2010)5 Комітету Міністрів державам-членам щодо заходів по боротьбі з дискримінацією за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності Ради Європи?

- До 2015 року Україна не робила жодних кроків з виконання цієї Рекомендації — навіть перекладу її українською мовою та поширення в офіційних джерелах інформації. У 2015 році був ухвалений План дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, в рамках якого були зроблені кроки з виконання окремих положень цієї Рекомендації. Була суттєво спрощена процедура зміни (корекції) статі для трансгендерних осіб. Організації, що представляють інтереси ЛГБТІК спільноти, стали залучатися до процесу розробки та реалізації державних заходів, які впливають на права ЛГБТІК осіб. Правоохоронні та державні органи стали забезпечувати право на свободу мирних зборів без дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, хоча в цій сфері досі залишаються проблеми, пов'язані з насильством з боку ультраправих організацій. Дискримінація за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності у сфері праці та зайнятості була заборонена.

Переважна більшість решти заходів, передбачених у Рекомендації, не були реалізовані.

Частина II (Здатність виконувати обов'язки членства у відповідності до законодавства ЄС)

Зайнятість

11. Чи існують спеціальні антидискримінаційні положення (расове етнічне походження, релігія чи переконання, інвалідність, вік чи сексуальна орієнтація)?

- Так, дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації у сфері зайнятості заборонена (стаття 2-1 Кодексу законів про працю України).

Охорона здоров'я

15. Чи надається в Україні загальне медичне страхування? Які заходи вживаються, щоб дозволити найбільш вразливим людям, мешканцям сільських та віддалених районів, людям з інвалідністю, людям, які живуть з ВІЛ, дітям, літнім та дорослим, які вживають наркотики, ув'язненим, жінкам, які займаються проституцією, ЛГБТІ, внутрішньо переміщеним особам та родам доступ до медичної допомоги?

- Українська медицина не виділяє ЛГБТІК людей як групу, що потребує специфічної медичної допомоги. На практиці з суттєвими проблемами у медичній сфері стикаються трансгендерні особи через брак відповідних спеціалістів всюди, крім найбільших міст країни, та дороге лікування, що не покривається загальним медичним страхуванням.